



# ORUÇ

sıkça sorularlar

1. Baskı, Ankara 2010



**DİB**  
YAYINLARI

ORUÇ

SIKÇA SORULANLAR

1

Yayına hazırlayan: Dr. Mustafa Bülent Dadaş

ÖNSÖZ

Din konusunda toplumu aydınlatmakla görevli bulunan Başkanlığımızın, bu görevini yerine getirme vasıtalarından biri, halkımız tarafından yöneltilen dinî sorulara cevap verme hizmetidir. Vatandaşlarımız tarafından gerek yurt içinden, gerekse yurt dışından mektup, telefon, faks ve elektronik posta aracılığıyla

veya şahsen başvurmak suretiyle yöneltilen dinî sorular, Din İşleri Yüksek Kurulumuzca cevaplandırılmaktadır.

Kurulumuz, ‘Sıkça Sorulan Sorular’ başlığıyla oluşturduğu soru ve cevapların, cep kitapçıkları tarzında bir seri hâlinde yayımlanmasının uygun olacağına karar vermiştir. Bu çerçevede önceki yıllarda Hac, Oruç ve Zekât ile ilgili sıkça sorulan sorular adıyla kitapçıklar bir seri halinde hazırlanmış ve yayımlanmıştı. Gerek Başkanlığımız bünyesinde görev yapan din gönüllüleri, gerekse halkımızdan alınan olumlu geri dönüşümlere binaen söz konusu kitapçıkların Kurul tarafından yeniden gözden geçirilmesi ve ihtiyaç duyulan konularda ilaveler yapılarak yeniden yayımlanmasının uygun olacağı mülahaza edilmiştir. Bu serinin, “Namaz”, “Seyahatte İbadet”, “Kurban”, “Aile Hayatı”, “Ticaret Hayatı” vb. konu başlıklarıyla sürdürülmesi düşünülmektedir.

Kitapçıklarda yer alan cevaplar, şahıslara göre değişiklik arz etmeyen, pratik istifadeye yönelik, fetvada birliği temin etmeyi amaçlar niteliktedir.

Hazırlanan bu kitapçıkların Müftülüklerimiz, Müftülüklerimiz bünyesindeki Aile ve İrşad Bürolarımız ve Din Görevlilerimiz başta olmak üzere ilgi duyan vatandaşlarımız için de yararlı olmasını Cenab-ı Hak’tan niyaz ediyoruz.

## I. ORUÇ İBADETİNİN HİKMET VE FAYDALARI

Allah'ın emir ve yasakları elbetteki kulların iyiliği içindir. İslâm bilginleri, bütün hükümlerin insanların yararlarını gerçekleştirme amacına yönelik olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Allah'ın yapılmasını istediği şeylerde kullar için çok büyük faydalar, yasakladığı şeylerde ise büyük zararlar bulunduğu inkar edilemez bir gerçektir. İslâmi öğretinin kendilerine yüklediği görev gereği İslâm âlimleri çeşitli ibadetlerin yarar ve hikmetleri konusunda öteden beri kafa yormuş, bunların kişisel pratik yararlarından çok, insan nefsinin arındırılması ve yükseltilmesi yolunda fonksiyonel hâle getirilmesine çalışmışlardır. Bu bağlamda kulların yapmakla yükümlü tutulduğu ibadetlerin sağladığı bazı faydalar ya da hikmetler tespit edilebildiği gibi, bu faydaların veya gerçekleştirilmek istenen amaçların tamamının tespit edilemediği de bir hakikattir.

Oruç ibadetinin temel hedefi insanları takvaya erdirmektir. Bu bizzat Kur'an-ı Kerim'de **“Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı...”** (Bakara, 2,/183) şeklinde ifade edilmektedir. Oruç ibadeti kanaatkarlığımızı güçlendirir. Açlık çeken insan yoksulun, muhtacın durumunu anlar ve kanaat etmenin önemini daha iyi kavrar. Artık israf edemez olur. Allah Resulü'nün **“Kanaat bitmeyen bir hazinedir** (Beyhakî, “Zühd”,2/88)” sözü, müminin kulaklarında yankılanır. Nimetin eskisinden daha çok kadrini bilen insan, Allah'a olan şükürünü artırır. Hırsın mahrumiyete, kanaatin rahmete vesile olduğunu anlar. Allah Resulü'nün **“iktisat eden geçim sıkıntısı çekmez”** (İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 5/331) müjdesi hayatında tezahür etmeye başlar. Oruç ibadeti, insana iftar ve sahur ile, kılınan teravîh namazlarıyla, diğer ibadetlerle hayata çekidüzen verme imkânı tanır.

Oruç ayı olan Ramazan Ayı, kulun Rabbine iltica ederek, günahlarının bağışlanması için hayat yoluna yerleştirilmiş fırsat ve hazinelerle doludur. Kişi, Kur'an üzerinde daha fazla düşünme imkânı yakalar. Ramazanın getirdiği bereketle insan, Kur'an'dan daha çok haz alır, onu daha derinden ve bilinçle dinleyip anlama imkânını elde eder. Oruç beden zekâtı olarak, vücutta birikmiş zararlı unsurların defî için metabolizmaya büyük bir imkân sağlar. İnsanın, vücudunu diğer canlılardan daha farklı olarak madde ve mananın sırlı ve ahenkli bir birleşimi olarak görmeye başladığı bu ayda vücutlar yenilenir, dimağlar parlar... Allah Resulü'nün **“oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız”** sözünü teyit edercesine bedenlerimiz sağlık bulur. (Taberani, Mu'cemu'l-Ev-sat, VIII, 174). Ramazan orucu ümitsiz insanların bağışlanma ümitlerini yeşerttikleri bir zaman dilimidir. Oruç, ansızın gelecek sıkıntılara karşı insanlara

dayanıklı olmayı öğreten bir öğretmendir. Çocuklarımıza dinlerini, havasını teneffüs ederek, yaşayarak öğrenme ve yaşama fırsatı veren bir aydır Ramazan.

Allah Resulü, inanıp karşılığını Allah'tan bekleyerek Ramazanı değerlendirenlerin geçmiş günahlarının bağışlanacağını söylemiştir. (Nesâî, "îman", 21) Aynı şekilde Allah Resulü, Sahabi Ka'b b. Ucre'ye hitaben: **"Ey Ka'b! Namaz kişinin Müslüman oluşuna delildir. Oruç ise sağlam bir kalkandır. Sadaka vermek, suyun ateşi söndürdüğü gibi günahları silip süpürür. Ey Ka'b! Haramla beslenerek teşekkül eden et ve kemiklere ancak ateşte olmak yararır."** (Tirmizî, "Cum'a", 79) buyurmuştur. Orucun hikmetleri ile hükümlerini anlamak arasında sıkı bir bağ vardır. Oruç ibadetinin yerine getirilmesi ile ilgili kuralların bilinmesi, orucumuzu Allah Resulü'nün bize hikmet olarak bıraktığı sünnetine uygun oruçlar tutmamıza imkân tanıyacaktır.

## II. ORUÇ HAKKINDA BAZI GENEL BİLGİLER

### 1. Oruç tutmakla yükümlü olmanın şartları nedir?

İslam'a göre, bireyin sorumlu olmasının temel şartları müslüman, akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış olmaktır. Dolayısıyla bu şartlar, oruç ibadeti ile sorumlu olmanın da şartlarıdır. Buna göre, bir kimsenin Ramazan ayında oruç tutmasının farz olması için öncelikle müslüman ve âkil-bâliğ olması gerekir.

İbadetlerle yükümlü olmamakla birlikte ergenlik yaşına gelmeyen çocukların alıştırmak ve ısındırılmak maksadıyla namaz kılmaları ve oruç tutmaları teşvik edilir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), yedi yaşından on yaşına kadarki sürede çocuğun namaza alıştırmasını önermiştir (Ebû Dâvûd, Salât, 26).

### 2. Oruç tutmamayı mubah kılan mazeretler nelerdir?

İslam dini, ilke olarak kişileri güçleri nispetinde sorumlu tutmuş, güçlerini aşan veya sıkıntıya yol açan durumlarda kolaylaştırıcı hükümler getirmiştir. Bu genel ilke uyarınca farz olan Ramazan orucu ibadetini belli şartlara bağlı olarak erteleme konusunda bazı ruhsatlar getirilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur:

"Ey inananlar! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınsınız diye, size de sayılı günlerde farz kılındı. İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde tutar. Oruca dayanamayanlar, bir düşkünün doyuracak kadar fidye verir. Kim gönülden iyilik yaparsa, o iyilik kendisinedir. Eğer bilerseniz, oruç tutmanız sizin için daha iyidir." (Bakara, 2/183-184)

İslam âlimleri bu ayet-i kerime ve ilgili hadislerle dayanarak Ramazan orucunu tutmamayı mubah kılan mazeretleri şöylece sıralamışlardır:

a) Yolculuk: Ramazan'da sefer mesafesi (en az doksan km.) bir yere gitmek için yola çıkacak olan kimse, geceden oruca niyet etmeyebilir. Fakat niyet ettikten sonra gündüzün yolculuğa çıksa bu yolculuk

enasında meşru başka bir mazereti bulunmazsa orucunu bozmamalıdır. Başlanan bir ibadetin mazeret yoksa tamamlanması gerekir. Sefer bir mazeret olduğu için, eğer orucunu seferîliği başladıktan sonra bozarsa kendisine keffâret gerekmez, sadece kaza gerekir

b) Hastalık: Oruç tuttuğu zaman, hastalığının artmasından veya uzamasından endişe edilen kimse ile hastalığı sebebiyle oruç tutmakta zorlanan kişiler için, iyileştikten sonra kaza etmek üzere Ramazan ayında oruç tutmamalarına ruhsat tanınmıştır. Oruç tutması hâlinde hasta olacağı doktor tarafından bildirilen kimse de hasta hükmündedir.

c) Yaşlılık: Oruç tutamayacak kadar yaşlı olan kimseler, oruç tutmayıp yerine fidye verebilirler. Bakara sûresinin 184. âyetinde, bu şekilde olup da oruca güç yetiremeyenlerin, oruç tutmayıp fidye vermeleri gerektiği hükme bağlanmıştır. İyileşme umudu olmayan hastalar da aynı hükme tabidir.

d) İleri derecede açlık, susuzluk: Açlık veya susuzluk sebebi ile beden ve ruh sağlığının ciddi derecede zarar görmesi söz konusu olan kimse orucunu bozabilir. Sağlık şartları düzelmesi hâlinde bozulan oruç Ramazan'dan sonra kaza edilir.

Böyle bir kimsenin orucuna devam etmesi ölümüne sebep olacak nitelikte ise, orucunu açmaması yani oruca devam etmesi haram olur.

e) Zor ve meşakkatli işlerde çalışmak: Esas itibarıyla bir insanın ibadetlerini normal bir şekilde yapmasını engelleyecek zor ve ağır işlerde çalışması veya çalıştırılması doğru değildir. Ancak kişisel veya toplumsal zorunluluklar, bazılarının böyle işlerde çalışmalarını gerektirebilmektedir. Böyle durumda bulunan bir kişi, oruç tuttuğu takdirde sağlığına bir zarar gelmesinden korkuyorsa, orucunu tutmayabilir. Bu durumda olanlar, izin günlerinde veya müsait zamanlarda tutamadıkları oruçlarını kaza etmelidirler.

f) Gebe ve emzikli olmak: Oruç tuttuğu takdirde kendisinin veya çocuğunun zarar görmesi muhtemel olan gebe veya emzikli kadınlar da, sağlık durumu oruç tutmak için elverişli olmayanlar arasında değerlendirilmiştir. Bu durumda olanlar da oruç tutmayabilirler. Hatta zarar görme ihtimali kuvvetli ise tutmamaları gerekir. Durumları normale döndüğünde tutamadıkları oruçları kazâ ederler (Sahnûn, el-Müdevvene, I, 278-279; Şîrâzî, el-Mühezzeb, I, 328; İbn Kudâme, el-Kâfi, I, 433-434; Kâsânî, Bedâi', II, 97).

Fakihler oruç tutmama ruhsatını Kur'an ve Sünnet'te zikredilen sebeplerle sınırlı tutmayı tercih etmiş, bunların ortak özelliği meşakkat olsa bile, her meşakkatli durumda oruç tutulmayabileceğini söylemekte temkinli davranmışlardır (İbn Kudâme, el-Kâfi, I, 433-436).

Ruhsata gerekçe olan hâl ortadan kalkınca tutulamayan oruçlar kaza edilir. İyileşmesi mümkün olmayacak şekilde hasta olmak, ya da aşırı yaşlı bulunmak gibi oruç tutmaya sürekli bir engelin bulunması hâlinde tutulamayan her oruç için bir fidye verilir. Bir oruç fidyesi bir

fitir sadakası miktarıdır. Bir fitir sadakası ise, bir kimseyi orta hâllisi ile bir gün doyurabilecek yiyecek miktarı veya bunun parasal karşılığıdır.

### 3. Oruç fidyesi ne demektir?

Fidye, bazı ibadetlerin eda edilmemesi ya da edası sırasında birtakım kusurların işlenmesi hâlinde ödenen dînî-malî yükümlülüktür. İbadetlerle ilgili fidye, oruç ve hacda söz konusudur. İhtiyarlık ve şifa ümidi olmayan bir hastalık sebebiyle oruç tutamayan ve daha sonra da kaza etmesi mümkün olmayan kimse, oruç tutamadığı her güne karşılık bir fidye öder. Kur'an-ı Kerim'de, "Oruç tutmaya güç yetiremeyenler, bir fakir doyumu kadar fidye öder." (Bakara, 2/184) buyurulmaktadır. Bir fidye miktarı, bir sadaka-i fitir miktarıdır.

Sadaka-i fitir ise bir kişiyi bir gün için doyuracak yiyecek veya bunun para olarak karşılığıdır. Fidye vermek durumunda olan fakat buna maddi imkânı el vermeyen kimse Allah'tan af diler. Günler uzun olduğu için oruç tutamayan hasta ya da yaşlılar, kısa günlerde oruç tutabilirlerse tutamadıkları orucu kısa günlerde kaza etmeleri gerekir. Bu durumda olan kimselerin vermiş oldukları fidyeler sadaka sayılır.

Oruç fidyeleri, Ramazan ayının sonunda toptan verilebileceği gibi, Ramazan ayı içinde günlük olarak veya Ramazan ayı başında da verilebilir.

### 4. Oruca ne zaman ve nasıl niyet edilir?

Niyet etmek orucun şartlarından. Niyetsiz oruç sahih değildir. Kalben niyet etmek yeterli ise de niyeti dil ile ifade etmek menduptur. Oruç için sahura kalkılması da niyet sayılır.

Ramazan orucu, belli günlerde tutulmak üzere adanan oruçlar ile nafîle oruçlar için niyet etme vakti, güneşin batması ile ertesi gün tepe noktasına gelmesi öncesine kadarki süredir. Ancak imsaktan sonra yapılacak niyetin geçerli olması için bu vakitten itibaren bir şey yenilip içilmemiş, oruca aykırı bir iş yapılmamış olması gerekir. Aksi takdirde gündüz niyet caiz olmaz. Bu oruçlar için, "yarınki orucu tutmaya" şeklinde mutlak niyet yeterlidir. Bununla birlikte geceden niyet edilmesi ve "yarınki Ramazan orucuna" şeklinde orucun belirlenmesi daha faziletlidir. Ramazanın her günü için ayrı niyet edilmesi gerekir.

Kaza, keffaret ve bir zamana bağlı olmaksızın adanan oruçlar için gün batımından itibaren en geç imsak vaktine kadar niyet edilmiş olmalıdır. Bu tür oruçlara niyet edilirken, "falanca kaza, keffaret veya adak orucuna" şeklinde belirtilmesi gerekir.

Şafiî mezhebine göre ise nafîle dışındaki tüm oruçlara geceden niyet edilmelidir. İmsak vaktine kadar niyet edilmemişse o günün orucu geçerli olmaz. Nafîle oruçlara ise güneş tepe noktasına gelmeden öncesine kadar niyet edilebilir.

## 5. İmsak nedir? Ne zaman başlar?

Sözlükte “kendini tutmak, engellemek, el çekmek, geri durmak” anlamlarına gelen imsak, dinî bir kavram olarak, fecr-i sâdıktan, iftar vaktine kadar yemeden, içmeden, cinsel ilişki ve diğer orucu bozan şeylerden uzak durmak, el çekmek demektir. İmsakın zıttı iftardır.

Halk arasında ise “imsak” oruç tutmaya başlanan fecr-i sadığın olduğu vakit anlamında kullanılır. Bu manada imsak, oruca başlama vakti demektir.

Sabah namazının ilk vakti ve oruç tutacak kimse için imsak yani oruca başlama vakti fecr-i sâdığın doğuşu ileler. “Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye (tan yeri ağarınca) kadar yiyin, için. Sonra da akşama kadar orucu tam tutun!” (Bakara 2/187) ayeti imsak vaktinin, fecr-i sadığın doğuşuyla başladığının delilidir. Fecr-i sadık, güneşin doğu ufkuına yaklaşması sebebiyle ufukta beliren yatay beyazlıktır ki, Türkçede şafağın sökmesi veya tan yerinin ağarması olarak karşılık bulmuştur.

Günümüzde şehir hayatının ufku gözlemeyi zorlaştırması, şehir ışıklarının sağlıklı bir gözlem yapmaya engel oluşu, gözlem yapılan yerin yüzey yapısının uygun olmaması, hava kirliliği veya atmosferik hava şartları gibi birçok neden, fecr-i sadığın doğuşunu bireysel gözleme dayanarak tespit etmeyi güçleştirmiş, güneş, dünya ve ayın hareketleri başta olmak üzere gök ve ufuk olaylarını takip ve tespitinde bilimsel verileri ve teknolojiyi kullanmak<sup>7</sup> zorunlu hale gelmiştir. Yüce Allah’ın evrene koyduğu şaşmaz denge de (En’am 6/96; Fatır 35/13; Yasin 36/38-40; Kamer 54/49) esasen bunu öngörmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı, imsak vaktinin başlangıcı olarak bilimsel bir ölçüt olan astronomik tanı yani güneşin ufkun altında 18° ye yaklaşmasını esas almaktadır. Buna göre sabah şafağının başlangıcı, güneşin 18° ufka yaklaşma vakti olarak tespit edilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın imsak vaktini belirlemede esas aldığı, dolayısıyla oruç tutulması gereken süre için belirlediği ölçü, İslam âleminin yaklaşık olarak tamamı tarafından benimsenmekte ve tatbik edilmektedir.

## 6. Sabah ezanı okunmaya başladığında yeme içmeye kısa bir süre devam edilebilir mi?

Takvimlerde gösterilen “imsak”, oruca başlama vaktini ifade eder. İmsak vakti aynı zamanda gecenin sona erdiği, yatsı namazı vaktinin çıkıp sabah namazı vaktinin girdiği andır. Ezan da imsak vaktinin başlaması ile okunmaktadır. Bu sebeple ezanın başlaması ile yemeyi içmeyi terk etmek gerekir. Ezan başladığı sırada ağızda bulunan lokmanın yutulmasında bir sakınca yoktur.

## 7. Bayram günlerinde oruç tutulur mu?

Bayram günleri, oruç tutmanın yasak olduğu günlerin başında gelir. Ramazan bayramının birinci gününde ve kurban bayramının dört gününde oruç tutmak tahrîmen mekruhtur. Bugünlerde oruç tutmanın hoş karşılanmayıp yasaklanması, bayram günlerinin yeme, içme ve sevinç günleri olmasından dolayıdır. Ramazan bayramı, bir ay boyunca Allah için tutulan orucun arkasından verilen bir “genel iftar ziyafeti” hükmündedir ve bu anlamından ötürü ona “fitır bayramı (iftar

bayramı)” denilmiştir. Ramazan bayramının ilk günü, bir aylık Ramazan orucunun iftarı anlamına gelir. Böyle toplu iftar gününde oruçlu olmak, Allah’ın sembolik ziyafetine katılmamak anlamına gelir ki, bunun yakışsız bir davranış olduğu ortadadır. Allah için kurbanların kesildiği kurban bayramı günleri de ziyafet günleridir. Hz. Peygamber (s.a.s.), teşrik günlerinin yeme, içme ve Allah’ı anma günleri olduğunu belirtmiştir (Buhârî, Savm, 66-67; Ebû Dâvûd, Savm, 49).

### **8. Cuma günleri oruç tutmanın hükmü nedir?**

Sadece Cuma günleri nafil oruç tutmak, tenzihen mekruh görülmüştür. Resul-i Ekrem (s.a.s.), “Sizden hiç kimse Cuma günü oruç tutmasın. Ancak bir gün önceden veya sonradan oruç tutuyorsa, bu takdirde Cuma günü de oruç tutabilir.” (Ebû Dâvûd, Savm, 50) buyurmuştur. Cuma günü kazaya kalan farz veya adak gibi vacip bir oruç tutmakta sakınca bulunmamaktadır. Cuma günü nafil oruç tutmak isteyenlerin, bir gün önce veya sonrasında da oruç tutması uygun olur. Oruç tutmak için özellikle Cuma gününü seçmenin mekruh oluşu bu günün müslümanların haftalık bayram günü kabul edilmesindedir.

### **9. Üç ayların dindeki yeri ve bu aylarda oruç tutmanın hükmü nedir?**

Halk arasında üç aylar diye bilinen Recep, Şaban ve Ramazan ayları mübarek aylardır. Nitekim Hz. Peygamber, Recep ayı girdiğinde “Allah’ım! Recep ve Şaban’ı bize mübarek kıl ve bizi Ramazan’a ulaştır.” diye dua etmiştir (Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 259). Ramazan ayında oruç tutmak farzdır (Bakara, 2/184-185). Recep ve Şaban aylarında ise; Hz. Peygamberin (s.a.s.) diğer aylara oranla daha fazla nafil oruç tuttuğu, ancak Ramazan’ın dışında hiçbir ayın tamamını oruçlu geçirmediği hadis kaynaklarında yer almaktadır (Buhârî, Savm, 52-53; Müslim, Sıyâm, 173-79). Bu itibarla, Recep ve Şaban aylarının aralıksız olarak oruçlu geçirilmesinin dinî bir dayanağı yoktur. Kişi, sağlığı müsait olup güç yetirdiği takdirde bu aylarda dilediği kadar nafil oruç tutabilir.

### **10. Kazaya kalan Ramazan oruçlarının belli bir sürede tutulma zorunluluğu var mıdır?**

Ramazan ayında tutulamayan veya başlanıp da bozulan oruçların kaza edilmesi gerekir. Kur’an-ı Kerim’de, “İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutar.” (Bakara, 2/184) buyurulmaktadır. Kaza oruçlarının peşpeşe tutulması hakkında herhangi bir delil bulunmamaktadır. Bu oruçların, geciktirilmeksizin bir an önce tutulması uygun olur. Çünkü bu bir Allah hakkıdır. Kişi ne zaman öleceğini bilemez.

Ramazan orucunun kazası, oruç tutmanın haram olduğu günler dışında her zaman yapılabilir. Hz. Peygamber (s.a.s.), iki vakitte oruç tutulmayacağını bildirmiştir ki birisi Ramazan bayramının birinci günü, diğeri kurban bayramı günleridir (Buhârî, Savm, 66-67).

### **11. Bozulan vacip ve nafil oruçların kazası gerekir mi?**

Adak sebebiyle vacip olan oruç bozulursa kaza edilmesi gerekir Nafil oruç ise, kişiye farz

veya vacip olmadığı hâlde, isteğe bağlı olarak Ramazan ayının dışında tutulan oruçtur. Nafile de olsa, başlanan bir ibadetin tamamlanması gerekir. Bu nedenle diğer nafile ibadetlerde olduğu gibi, bozulan nafile orucun da kaza edilmesi Hanefîlere göre vaciptir.

### **12. Şevval orucunun hükmü nedir? Ramazan'da tutulamayan oruçlar Şevval orucu niyetiyle tutulabilir mi?**

Ramazan'dan sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehaptır. Hz. Peygamber (s.a.s.), “Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse, sanki yılın bütününde oruç tutmuş gibi olur.” (Müslim, Sıyâm, 204; Tirmizî, Savm, 53; Ebû Dâvûd, Savm, 59) buyurmuştur. Bu oruç peş peşe tutulabileceği gibi ara verilerek de tutulabilir.

Şevval ayında nafile olarak tutulan oruç, Ramazan'da tutulmayan oruçların yerine geçmez; yani Ramazan'da tutulmayan oruçların ayrıca kaza edilmesi farzdır. Bir oruçta hem kaza hem de nafile yerine niyet edilmesi geçerli olmadığından Şevval ayında tutulan oruçta da bunlardan yalnız birine niyet etmek gerekir. Şevval ayında oruç tutulurken, Ramazan'da tutulamayan oruçların kazasına niyet edilirse bu oruçlar kaza orucu olur.

### **13. Aşure günü oruç tutmanın hükmü nedir?**

Muharrem ayının onuncu gününe, Aşûre günü denmektedir. Resûlûllah (s.a.s.), “*Aşûre günü orucunun önceki yılın günahlarına kefarete olacağını umarım*” buyurarak (Tirmizî, “Savm”, 47), bu günde oruç tutmayı tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber döneminde Yahudiler, sadece Muharrem ayının 10. gününde oruç tuttuklarından, onların davranışlarına benzememesi için öncesine veya sonuna bir gün ilave edilerek tutulması uygundur.

### **14. Ramazan'ı karşılamak için oruç tutulur mu?**

Hz. Peygamberin (s.a.s.) Recep ve Şaban aylarında diğer aylara oranla daha fazla nafile oruç tuttuğu (Buhârî, Savm, 52; Müslim, Sıyâm, 173-179) bilinmektedir. Ancak Hz. Peygamberin (s.a.s.) bu uygulamasını, Ramazan'ı karşılama olarak değerlendirmek doğru değildir. Ramazan'ı karşılamak amacıyla oruç tutmanın dinî bir dayanağı yoktur. Ramazan ayı girmediği hâlde, Ramazan'ın gelmiş olabileceği düşüncesiyle ihtiyaten Ramazan'dan bir veya iki gün önce oruç tutmak da mekruhtur. Dinî ıstılahta bu güne “şek günü” denilir. Ancak, Ramazan'ı karşılama niyeti olmaksızın şek gününde oruç tutulmasında bir sakınca yoktur. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), “Ramazan'ı bir veya iki gün önce oruçla karşılamayın. Eğer bir kimse âdeti olduğu için bu günleri oruçla geçiriyorsa tutsun.” (Buhârî, Savm, 14; Müslim, Sıyâm, 21) buyurmuştur.

### **15. Mesleği gereği sürekli olarak yolculuk yapan kişi oruç ibadetini nasıl yerine getirebilir?**

Mazeret devam ettiği sürece ruhsat da devam eder. Dolayısı ile yolculuk ve hastalık gibi mazeretleri sebebi ile oruç tutamayan kişiler, bu mazeretleri devam ettiği sürece oruç

tutmayabilirler. Sürekli mazereti bulunan kişiler, mazeretleri ortadan kalkınca, zamanında tutamadıkları Ramazan oruçlarını kaza ederler. Kur'an-ı Kerim'de; "... **Kim de hasta veya yolcu olursa, (oruç) tutmadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun**". buyurulmaktadır (Bakara, 2/185).Devamlı olarak uzun yola giden kaptan ve sürücüler de yolcu hükmündedir. Şu kadar var ki, yolculuğu esnasında bir sıkıntı çekmeyenlerin oruç tutması daha faziletlidir.

### **16. Oruçlu kimse abdest alırken hata ile boğazına su kaçırırsa orucu bozulur mu?**

Orucun bozulması konusunda hata; abdest sırasında ağzını çalkalarken isteği dışında boğazına su kaçması örneğinde olduğu gibi, orucu bozan fiilin orucu bozma kastına dayalı olmayarak meydana gelmesidir. Orucu bozan fiilin hataen yapılması orucu bozar ve yalnızca kazayı gerektirir.

Hataen boğaza su kaçması, oruçlu bulunulduğu hatırdta değilken meydana gelirse, unutarak yapılmış hükmünü alır ve oruç bozulmaz (el-Fetâva'l-Hindiyeye, I, 222). Bir sahabî Resûlullah'a (s.a.s.), "Ey Allah'ın Resulü! Oruçlu iken unutarak yiyip içtim. Orucum bozuldu mu?" diye sormuş. Resûlullah (s.a.s.) da, "(Hayır bozulmadı) Allah seni yedirip içirdi." (Ebû Dâvûd, Savm 39) cevabını vermiştir. <sup>10</sup>

### **17. Yıkanmak ve denize girmek orucu bozar mı?**

Ağız ve burnundan su girip de sindirim organına ulaşmadıkça oruçlu kimsenin yıkanması, orucuna zarar vermez. Nitekim Hz. Âişe ve Ümmü Seleme, Hz. Peygamberin (s.a.s.) Ramazan'da imsaktan sonra yıkandıklarını haber vermişlerdir (Buhârî, Savm, 25). Bu itibarla oruçlu kişi, ağız ve burundan mideye su kaçırmamak şartıyla yıkanabileceği gibi denize de girebilir. Fakat denize giren kimse, yüzme esnasında gelen dalgalar karşısında veya başka bir şekilde su yutabilir. Bu itibarla oruçlu iken denize girmekten kaçınmak daha ihtiyatlıdır.

### **18. Cünüp iken tutulan oruç geçerli midir?**

Cünüplük oruç tutmaya engel değildir. İster cünüp olmayı gerektiren hâl, oruca başlanmadan gerçekleşmiş olsun, ister ihtilam olma gibi orucu bozmayan bir sebeple oruçlu iken gerçekleşmiş olsun fark etmez. Ancak cünüp olan kişi, bir an önce yıkanıp temizlenmelidir. Cünüp iken üzerinden bir namaz vakti geçmemelidir. Guslün bir namaz vaktinden daha fazla süreyle ertelenmesi günahdır. Çünkü geciktirilirse namaz terk edilmiş olur.

## **III. ORUCU BOZAN VE BOZMAYAN ŞEYLER**

### **A. GENEL BİLGİLER**

### **19. Orucu bozan şeyler nelerdir?**

Orucun temel unsuru, yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durmak, nefsi bunlardan mahrum bırakmak olduğu için, oruçlu iken bunlar ve bu anlama gelecek davranışlar orucu bozar. Yemek ve içmek, yenilip içilmesi mûtat olan her şeyi kapsamı içine alır. Sigara, nargile gibi keyif veren

tütün kökenli dumanlı maddeler ile uyuşturucular ve tiryakilik gereği alınan tüm maddeler oruç yasakları kapsamına girer. Her ne sebeple olursa olsun, ağızdan alınan ilaçlar da aynı hükme tabidir.

### **20. Orucu bozup sadece kazayı gerektiren durumlar nelerdir?**

Yolculuk, hastalık gibi meşru bir mazerete dayalı olarak bozulan orucun, sadece kazası gerekir. Ayrıca, abdest alırken boğaza su kaçması gibi kasıt olmaksızın yemek-içmek; çığ pirinç gibi beslenme amacı ve anlamı taşımayan, yenilip içilmesi mûtat olmayan veya toprak gibi insan tabiatının meyletmediği şeylerin yenilip içilmesi orucu bozup, sadece kazasını gerektirir.

Ramazan'da bir mazeret olmaksızın tutulmayan oruçlar, gününe gün kaza edilir. Ancak mazeretsiz olarak Ramazan orucunu tutmamak büyük günahdır.

Cinsel birleşme dışında tatmin, ağza giren yağmur, kar veya dolunun istemeyerek yutulması, abdest alırken, yıkanırken veya yüzerken suyun istemeyerek yutulması, kasten ağız dolusu kususması orucu bozar ve bozulan orucun kaza edilmesini gerektirir.

İmsak vaktinin girip girmediği konusunda şüphesi bulunan kimse yiyip içmeye devam ederken o esnada ikinci fecrin doğmuş olduğu ortaya çıksa, oruç bozulur ve kazâ edilmesi gerekir. Aynı şekilde güneşin battığını<sup>11</sup> zannederek iftar ederken güneşin henüz batmadığı anlaşılrsa yine kazâ gerekir.

Unutarak yiyip içtikten sonra orucunun bozulmuş olduğu zannıyla veya gece niyetlenemeyip gündüz niyetlendikten sonra, gündüz yapılan bu niyetin niyet sayılmayacağı zannıyla günün geri kalan kısmında bilerek bir şey yiyip içmek veya cinsel ilişkide bulunmakla oruç bozulur ve kaza edilmesi gerekir.

### **21. Orucu kasten bozmanın hükmü nedir?**

Orucu kasten, yani mazereti olmadığı halde bilerek bozmak, Ramazan'ın hürmetine saygısızlıktır ve büyük günahdır. Hz. Peygamber (s.a.s), orucunu bu şekilde bozanların keffâret ile yükümlü olacaklarını belirtmiştir (Buhârî, Savm, 30; Hibe 20; Nafakât, 13; Keffârâtü'l-eymân, 2-4; Müslim, Sıyâm, 81). Oruç keffâreti, iki kamerî ay veya 60 gün ara vermeksizin oruç tutmaktır. Buna da gücü yetmeyen kişi, 60 fakiri bir gün ya da bir fakiri 60 gün doyurur. Bu keffâretin yanında ayrıca, tövbe edilmesi ve bozulan orucun da kazası gerekir.

### **22. Unutarak yemek içmek orucu bozar mı?**

Unutarak yemek içmek orucu bozmaz. Hz. Peygamber (s.a.s.), “Bir kimse oruçlu olduğunu unutarak yer, içerse orucunu tamamlasın, bozmasın. Çünkü onu, Allah yedirmiş, içirmiştir.” (Buhârî, Savm, 26) buyurmuştur.

Unutarak yiyip içen kimse, oruçlu olduğunu hatırlarsa hemen ağızındakileri çıkarıp ağızını yıkamalı ve orucuna devam etmelidir. Oruçlu olduğu hatırlandıktan sonra mideye bir şey inerse,

oruç bozulur.

### **23. Diş fırçalamak orucu bozar mı?**

Boğaza su kaçırmadan ağız su ile çalkalamak orucu bozmadığı gibi diş fırçalamakla da oruç bozulmaz. Bununla birlikte, diş macununun veya suyun boğaza kaçması hâlinde oruç bozulur. Orucun bozulma ihtimali dikkate alınarak, dişlerin imsakten önce ve iftardan sonra fırçalanması, oruçluken fırçalanacaksa macun kullanılmaması uygun olur.

### **24. Kusmak orucu bozar mı?**

Miktarı ne olursa olsun kendiliğinden gelen kusuntu orucu bozmaz. Aynı şekilde mideden ansızın ağza yükselip tekrar mideye dönen şeyler de oruca zarar vermez. Kişinin kendi isteği ile ağız dolusu kusması hâlinde ise oruç bozulur.

Hz. Peygamber (s.a.s.), “Oruçlu kimse kendisine hâkim olamayarak kusarsa ona kaza gerekmez. Her kim de kendi isteği ile kusarsa orucunu kaza etsin.” (Ebû Dâvûd, Savm, 32; Tirmizî, Savm, 25) buyurmuştur.

Bununla birlikte, kustuğu için orucu bozuldu zannıyla yemeye içmeye devam eden kimsenin orucu bozulur. Böyle bir kimseye keffâret değil, gününe gün kaza gerekir.

## **B. SAĞLIK PROBLEMLERİ VE ORUÇ**

Tıbbın gelişmesi ile günümüzde pek çok yeni muayene ve tedavi yöntemleri ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı orucu bozmakta, bir kısmı ise bozmamaktadır. Bu yöntemlerle ilgili belli başlı sorular ve cevapları şöyledir:

### **25. Astım hastalarının kullandığı sprej ve astım ilacı orucu bozar mı?**

Nefes açıcı sprej kullanmak zorunda kalan astım hastası oruç tutmayabilir. Daha sonra iyileşince tutamadığı günleri kaza eder. İyileşme ümidi kalmamışsa, o takdirde tutamadığı günler sayısınca fidye verir. Bir fidye, Ramazan’da bir kişi için verilen bir fitre miktarıdır.

Ancak, nefes darlığı dışında oruç tutmaya engel başka sağlık problemi bulunmayan astım hastaları, soluk almayı rahatlatacak özel spreji ağızlarına püskürterek oruç tutabilirler. Ağza püskürtülen bu ilaçlar orucu bozmaz. Çünkü bu sprejden bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes boruları cidarları tarafından emilip yok olmaktadır. Bundan geriye kalan miktarın tükürükle mideye ulaştığı konusunda ise, kesin bir bilgi yoktur.

Abdest alırken ağızda kalan su ile kıyaslandığında, bu miktarın çok az olduğu görülmektedir. Oruçlunun, abdest alırken ağızına aldığı sudan kalan miktarın mideye ulaşması hâlinde orucun bozulmayacağı konusunda hadis-i şerifler vardır. (Dârimî, es-Sünen, Savm, 16) Bu konuda icma oluşmuştur.

Ayrıca, misvaktan bazı kırıntıların ve kimyevi maddelerin mideye ulaşması kaçınılmazdır. Hâl böyle iken Hz. Peygamberin (s.a.s.) oruçlu olarak misvak kullandığı, sahih hadis kaynaklarında yer almaktadır (Buhârî, Savm, 27; Tirmizî, Savm, 29). Diğer taraftan, “kesin olarak bilinen, şüphe ile bozulmaz.” kaidesi gereğince, mideye bir şeyin ulaşip ulaşmadığı konusundaki şüphe ile de oruç bozulmaz. Bu itibarla astımlı hastaların, rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç, orucu bozmaz.

### **26. Göz damlası orucu bozar mı?**

Konunun uzmanlarından alınan bilgilere göre, göze damlatılan ilaç, miktar olarak çok az (1 mililitrenin 1/20’si olan 50 mikrolitre) olup bunun bir kısmı gözün kırılmasıyla dışarıya atılmakta, bir kısmı gözde, göz ile burun boşluğunu birleştiren kanallarda ve mukozasında mesâmat (gözenekler) yolu ile emilerek vücuda alınmaktadır. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla göz damlası orucu bozmaz.

### **27. Burun damlası orucu bozar mı?**

Tedavi amacıyla buruna damlatılan ilacın bir damlası, yaklaşık 0,06 cm<sup>3</sup> tür. Bunun bir kısmı da burun çeperleri tarafından emilmekte, çok az bir kısmı mideye ulaşmaktadır. Bu da, mazmazadan (ağız su ile çalkalamadan) sonra ağızda kalan rutubette olduğu gibi orucu bozacak düzeyde görülmemiştir. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla burun damlası orucu bozmaz.

### **28. Kulak damlası orucu bozar mı?**

Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç orucu bozmaz.

Kulak zarında delik bulunsa bile, kulağa damlatılan ilaç, kulak içerisinde emileceği için, ilaç ya hiç mideye ulaşmayacak ya da çok azı ulaşacaktır. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla kulak damlası orucu bozmaz.

### **29. Kulağın yıkattırılması orucu bozar mı?**

Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağın yıkattırılması orucu bozmaz. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, yıkama sırasında suyun mideye ulaşması hâlinde oruç bozulur.

### **30. Kalp hastalarının kullandıkları dilalti hapi orucu bozar mı?**

Bazı kalp rahatsızlıklarında dilaltına konulan hap, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu hap ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dilalti hapi kullanmak orucu bozmaz.

### **31. Her gün hap kullanmak zorunda olan hastaların oruç tutmaları gerekir mi?**

Hastalık, Ramazan’da oruç tutmamayı mubah kılan özürlerdendir. Bir kimsenin oruç tuttuğu

takdirde hastalanacağı, hasta ise hastalığının artacağı tibben veya tecrübe ile sabit olursa oruç tutmayabilir. İyi olunca da yalnız yediği günler sayısınca kaza etmesi gerekir. Âyet-i Kerime’ de “*Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde oruç tutar*” buyrulmuştur (Bakara, 2/184).

Ömrü boyunca bu durumda hasta olan kişiler ise, her gün için bir fidye verirler. Yoksul ve muhtaç kişilerin fidye vermeleri de gerekmez. Zira dinimizde hiç kimse, gücünün üstünde bir sorumlulukla yükümlü tutulmamıştır.

### **32. Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektiirmek orucu bozar mı?**

Midedeki hastalığı tespit amacıyla mideyi görüntülemek veya mideden parça almak için yaptırılan endoskopide, ağız yoluyla mideye tıbbî bir cihaz sarkıtılmakta ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonlardaki hastalığı teşhis etmek amacıyla, bağırsak içini görüntülemek veya parça almak için yapılan kolonoskopide, makattan bağırsaklara cihaz gönderilmekte ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonoskopide, hemen daima, endoskopide de genellikle, incelenecek alanın temizliğini sağlamak amacıyla cihaz içinden su verilmektedir.

14

Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çektiirmek; yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, çoğunlukla cihaz içinden su verildiği için oruç bozulur. Ancak söz konusu işlemlerde cihazların kullanımı sırasında sindirim sistemine su, yağ ve benzeri gıda özelliği taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektiirmek orucu bozamaz.

### **33. Biyopsi yaptırmak orucu bozar mı?**

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozamaz

### **34. İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması orucu bozar mı?**

İdrar kanallarına giren cihazlar veya akıtılan ilaçlar orucu bozamaz.

### **35. Anestezi orucu bozar mı?**

Anestezi, nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek oluşturulmaktadır. Nefes yolu veya iğne ile yapılan anestezi, mideye ulaşmadığı gibi, yeme-içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anestezi, acil durumlarda ilaç ve sıvı vermek amacıyla damar yolu açılarak, bu açıklık işlem süresince serum vermek suretiyle sağlanmaktadır. Bu itibarla, lokal anestezi (sınırlı uyuşturma) orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anestezi serum verildiği için oruç bozulur.

### **36. Fitol kullanmak, lavman yaptırmak orucu bozar mı?**

Sindirim ince bağırsaklarda tamamlanmaktadır. Kalın bağırsaklarda ise, sadece su, glikoz ve bazı tuzlar emilmektedir. Kadının ferici ile sindirim sistemleri arasında ise bir bağlantı

bulunmamaktadır. Bu itibarla kadınların fercinden kullanılan fitiller, orucu bozmaz. Makattan kullanılan fitiller ise, her ne kadar sindirim sistemine dâhil olmakta ise de, sindirim ince bağırsaklarda tamamlandığı, fitillerde gıda verme özelliği bulunmadığı ve makattan fitil almak, yemek ve içmek anlamına gelmediği için, orucu bozmaz.

Lavman yaptırmak konusunda ise, iki durum söz konusudur; kalın bağırsaklarda su, glikoz ve bazı tuzlar emildiği için, gıda içeren sıvının bağırsaklara verilmesi veya orucu bozacak kadar su emilecek şekilde verilen suyun bağırsakta kalması durumunda oruç bozulur. Ancak, suyun bağırsaklara verilmesinden sonra bekletilmeyip bağırsakların hemen temizlenmesi durumunda, verilen su ile birlikte bağırsaklarda bulunan dışkının dışarıya çıkarıldığı ve bu esnada emilen su da, çok az olduğu için oruç bozulmaz.

### **37. Aşı olmak veya iğne yaptırmak orucu bozar mı?**

Oruç; yemek, içmek, cinsel ilişki ve bunların kapsamına giren şeylerle bozulur. Bu sebeple, besin değeri taşımayan aşılar orucu bozmaz.

Tedavisi devam eden hastalar, sağlıklarına kavuşup tedavileri sona erinceye kadar oruçlarını erteleyebilirler. Bununla birlikte, Ramazan ayında herkesle birlikte oruca devam etmeyi arzu ediyorlar ve oruç tutmalarına da başka bir engel bulunmuyorsa iğnelerini iftardan sonra yaptırmaları yerinde olur. Bu imkâna sahip olmayanlar, tedavi ve aşı amaçlı iğne yaptırabilirler. Ancak, oruçlu iken gıda ve vitamin iğneleri yaptırılanların, ağızdan aşı alanların damardan serum ve kan verilenlerin orucu bozulur. Daha sonra bu oruç kaza edilir.

### **38. Şeker hastalarının uyguladıkları insülin iğnesi orucu bozar mı?**

İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılış amacına göre değerlendirilebilir. Ağrı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Şeker hastalarının kullandıkları insülin iğnesi bu nitelikte olmadığı için orucu bozmaz.

Diğer yandan ehil doktorların, oruç tutmasının sağlık açısından zararlı olacağı teşhisini koyduğu bir hasta, Ramazan'da oruç tutmayabilir. Böyle bir kişi, eğer iyileşme ihtimali varsa orucunu daha sonra kaza etmek üzere bırakır; böyle bir ihtimal yoksa Ramazan ayının her günü için birer fidye verir. İnsüline bağımlı olarak yaşayan hastaların da oruç tutmaları sağlıklarına zarar veriyorsa oruç tutmayabilirler. Tutamadıkları oruçlarının sayısınca her gün için bir fidye verirler.

### **39. Oruçlu iken kan vermek ve vücuda kan almak orucu bozar mı?**

Ramazan'da oruçlu iken kan verenin orucu bozulmaz. Vücuda kan almak ise, beslenme, gıda alma kapsamına girdiği için orucu bozar.

#### **40. Diyaliz uygulamalarında oruç bozulur mu?**

Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz işlemi sırasında damardan gıda içerikli sıvının verilmesi orucu bozar, aksi halde bozmaz.

#### **41. Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?**

Halk arasında anjiyo olarak bilinen operasyon, teşhis ve tedaviye yönelik olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine damarların görünür hâle gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir. Anjiyografi sayesinde organları besleyen damarlar görüntülenerek damar hastalıkları veya bu damarlardan beslenen organlara ait tanı koydurucu bilgiler edinilir. Tedaviye yönelik olarak uygulanan anjiyonun klasik yöntemi anjiyoplastidir. Bu ise, dar veya tam tıkalı damarların balon ya da stent denilen özel araçlarla tekrar açılması için yapılır.

Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi, gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.

#### **42. Akupunktur tedavisi orucu bozar mı?**

Akupunktur, vücutta belirli noktalara iğne batırarak çeşitli hastalıkları tedavi etme metodudur. Orucu bozan şeyler kapsamında olmadığı yani vücudu beslemesi ve gıdalandırması söz konusu olmadığından akupunktur yaptırmak orucu bozmaz.

#### **43. Merhem ve ilaçlı bant kullanmak orucu bozar mı?**

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcacık damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri şeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu işlem, yeme içme anlamına da gelmemektedir. Bu itibarla, deri üzerine sürülen merhem, yapıştırılan ilaçlı bantlar orucu bozmaz.

#### **44. Diş tedavisi yaptırmak orucu bozar mı?**

Sırf diş tedavisi sebebi ile oruç bozulmaz. Tedavinin ağrısız gerçekleşmesi için yapılan enjeksiyonlar da beslenme amacı taşımadığı için orucu bozmazlar. Ancak tedavi sırasında yapılan başka işlemler sebebi ile -mesela ağız su ile çalkalanırken- boğaza su, kan veya tedavide kullanılan maddelerden biri kaçarsa oruç bozulur ve kaza edilmesi gerekir.

#### **45. Susuz olarak hap yutmak orucu bozar mı?**

Oruçlu bir kimse meşru bir mazaret olmaksızın gıda veya ilaç cinsinden bir şeyi ister su ile, ister susuz olarak yer veya içerse orucu bozulur ve keffâret gerekir. Ancak oruç bozmayı mubah kılacak ölçüde bir rahatsızlık sebebiyle ilaç alınmış ise oruç bozulur ve kendisine yalnız kaza gerekir, keffâret gerekmez.

**46. Ramazan ayını ve bayramı başka ülkelerde geçirenler, o ülkelerin hesaplarının/takvimlerinin Türkiye’den farklı olması hâlinde bayramlarını Türkiye’ye göre mi, buldukları ülkeye göre mi yapmalıdırlar?**

Fakihlerin çoğunluğunca tercih edilen görüşe göre; kamerî aylar, hilalin güneş battıktan sonra, yeryüzünün herhangi bir yerinden görülmesiyle başlar (Buhârî, Savm, 5, 11).

Günümüzde ayın, hilal hâlinde nerede ve ne zaman görülebileceği, hatasız olarak, hesapla tespit edilebilmektedir. Yurdumuzda ve İslam ülkelerinin çoğunda takvimler bu hesaplamalara göre düzenlenmekte; Ramazan ve bayramlar da buna göre belirlenmektedir. Az sayıda bazı İslam ülkeleri ise, kamerî aybaşlarının tespitinde, ayın hilal şeklinde gökyüzünde görülebilecek hâlde bulunması zamanını değil, kavuşum anını veya hilalin kendi ülkelerinde de görülmesini esas almaktadırlar. İslam âleminde zaman zaman bizden bir gün önce veya bir gün sonra oruca başlayan ve bayram yapan ülkelerin bulunması bu sebeptedir. Bu tür içtihat farklılığından doğan uygulamalar kimsenin ibadetine zarar vermez. Bu nedenle başka bir ülkede bulunan bir müslüman, bayramını bulunduğu ülkeye göre yapar. Bayram coşkusunu, bulunduğu yerdeki müslüman kardeşleriyle birlikte yaşar.

17

**C. ÖZEL HALLERİNDE KADINLAR VE ORUÇ**

**47. Kadınlar özel günlerinde oruç tutabilirler mi?**

Özel günlerindeki bir kadının namaz kılması ve oruç tutması haramdır. Bu durumdaki kadının namazı ve orucu sahih olmaz. Fakihler bu konuda görüş birliği içindedirler. Âdet süresince terk edilen namazların kazâ edilmeyeceği, oruçların ise temizlendikten sonra tutulacağı hususlarında da bütün mezheplerin görüş birliği vardır.

Söz konusu icmânın (görüş birliğinin) dayanağı Hz. Peygamberin (s.a.s.) hadisleri ve sahabe uygulamasıdır. Nitekim Hz. Âişe bu konuda kendisine sorulan bir soru üzerine; Resûlullah döneminde âdet gördüklerinde tutmadıkları oruçları kaza etmekle emrolduklarını, kılmadıkları namazları ise kaza etmekle yükümlü tutulmadıklarını söylemiştir (Buhârî, Hayız, 20; Müslim, Hayız, 69).

**48. Oruca niyetlenen bir kadın gün içinde âdet görmeye başlarsa ne yapmalıdır?**

Kadınlar ay hâli (hayız) ve lohusalık (nifas) denilen özel hâllerinde namaz kılmazlar, oruç tutmazlar. Daha sonra tutamadıkları oruçlarını kaza ederler.

Oruca niyetlenen bir kadın, gün içerisinde âdet görmeye başlarsa orucunu bozar, temizlenince bu günün orucunu da kaza eder. İftar vaktine kadar oruçlu gibi davranması doğru değildir. Ancak Ramazanın hassasiyetine riayet ederek başkalarının yanında yiyip içmemesi uygun olur.

#### **49. Kadınların Ramazan'da âdet geciktirici ilaç kullanmaları caiz midir?**

Âdet hali oruç tutmaya manidir. Bu halde iken tutulan oruç geçerli olmaz. Bununla birlikte ilaç etkisi ile de olsa, akıntı hali olmadıkça âdet hali vuku bulmuş olmayacağından tutulan oruç geçerlidir. Ancak hayız kanı ile vücutta biriken zararlı maddeler dışarı atıldığından, vücudun sıhhati bakımından âdet halini önlemek için ilaç kullanılması tavsiye edilmemektedir.

#### **50. Kadınlar gebelik dönemlerinde oruç tutabilirler mi?**

Ramazan orucunu tutmamak için geçerli mazeretlerden biri de gebelik veya çocuk emzirmektir. Gebe veya emzikli olan kadınlar, kendilerine yahut çocuklarına bir zarar gelmesinden korkmaları hâlinde oruç tutmayabilirler. Bunlar bir yönüyle hasta hükmünde oldukları gibi, onlara bu ruhsatı tanıyan hadisler de bulunmaktadır (Nesâî, Sıyâm, 51, 62; İbn Mâce, Sıyâm, 12).

Kendisi dayanabilecek ve çocuk da etkilenmeyecek ise gebe ve çocuk emziren kadın oruç tutabilir. Bu konuda alanında uzman bir hekime danışılması uygun olur. Hamilelik ve çocuk emzirme gibi meşru sebeplerle oruç tutamayan kadınlar, tutamadıkları bu oruçlarını şartların elverişli olduğu başka zamanlarda kaza ederler.